

Hertha Hillfon – vildkatt bland keramikens hermeliner

– Konst – konsthantverk? Vad är vad? Det handlar om att ta ett steg ut i det okända. Och då är man ensamställd, sa **Herta Hillfon**.

Varje dag började med en meditation vid drejskivan. Först när en skål blivit till var det dags för frukost.

– Jag återvänder alltid till skålen, den är mitt mantra, sa Hertha Hillfon som denna sommar varit aktuell med en retrospektiv [utställning på Liljevalchs](#) i Stockholm.

Hertha Forsberg föddes 1921 i Härnösand som den fjärde i en syskonskara på fjorton. Hon blev 92 år gammal och hann med många skålar under ett liv som tog slut 2013, hemma i den magnifika och magiska miljön kring ateljé och trädgård i villaförorten Mälarhöjden i södra Stockholm.

– Dagen innan hon dog bad hon om att få en bit lera i sina händer, berättar **Arne Leeb**, kommissarie för utställningen och vän och granne till familjen.

Hillfon var en banbrytande konstnär som förnyade den fria keramiken; vid debuten 1958 beskrevs hon av en kritiker som en sensation, som "vildkatten som smugit sig in bland keramikens hermeliner". Det var hennes abstrakta och rustika verk i lergods som bröt mot 50-talets strama och svala formideal, och väckte uppseende och beundran.

– Konst – konsthantverk? Vad är vad? Det handlar om att ta ett steg ut i det okända. Och då är man ensamställd, sa Herta.

På 60-talet sökte sig Hertha Hillfon bort från abstraktionen och landande i ett jordnära sensuellt uttryck; brödflåtan, barnskjortan, duvan, hucklet och disktrasan fick keramiskt förenklade former och uppenbarade med ens skönheten och den

symbolladdade storheten hos dessa ting. Liv och arbete flätades samman och hushållsarbete, moderskap och vardagsliv blev till konst.

– Jag är en enkel bondkvinna, sa Hertha, först bakar jag bröd och sedan bakar jag med lera.

Som motpol till Herthas rustika jordbundenhet fanns också en dragning till mysticism och andlighet. Det kommer tydligast fram i hennes senare verk som ofta präglas av en sakral och sluten innerlighet. Hennes säregna förmåga att kombinera det monumentala och existentiella med det intima och ömsinta visar på djupet och storheten i hennes konstnärskap.

1968 stod den nya ateljén klar, med verkstad, taktravers, kök, vilorum och stora glasdörrar ut mot trädgården. **Gösta Hillfon**, arkitekt, konstnär och Herthas man, stod för ritningen. Hertha önskade och Gösta genomförde – av allt att döma ett idealiskt samarbete och äktenskap. Nu kunde Hertha säga ja till riktigt stora beställningsverk, Operaterrassen bland annat, där de fylliga, vemodiga läpparna som blivit ett av hennes kännetecken, för första gången dök upp. Även på Leufsta herrgård, på Karolinen i Karlstad, i Berwaldhallen och i tunnelbanan vid Danderyds sjukhus finns Herthas verk från denna tid. Trumslagaren vid före detta varuhuset PUB och Astrid Lindgren vid Junibacken är andra exempel.

Under 1970 och 80-talet beställdes årligen två ton Höganäslera till ateljén i Mälarhöjden. Dessa år då Hertha var mellan 50 och 60 utförde hon sina största och mäktigaste verk, inte minst de jättelika ansiktsmaskerna med slutna ögon och känsliga munnar.

– Allt jag gör är självporträtt. Men vägen är lång till enkelheten, varje dag måste jag skapa den.

Hertha tonade helst ner det storslagna och ville aldrig släppa kontakten med vardagslivet och enkelheten, med leran, familjen, trädgården, brödet.

– Kalla mig gärna krukmakare, det gillar jag, sa hon till tidningen Form 1985 efter att i femton års tid arbetat med offentliga verk.

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl tog Hertha Hillfon hårt och många år därefter arbetade hon bara med svarta och matta glasyrer på temat "Vinden förde giftet till min trädgård".

I och med Gösta Hillfons död 1995 förlorade Hertha sitt stora stöd i livet. Arbetet blev hennes sätt att överleva förlusten. Att få träffa sin man igen var en dröm som hon manifesterade i en stor svart fågelskulptur med röd näbb – inte helt olik henne själv i svepande svarta kjolar och slokhatt.

– Det är mitt sista självporträtt, jag har målat mig och ska snart flyga och möta Gösta. Vi ska ses på ett fik i Florens och jag ska vara 17 och han ska vara 19, det har vi bestämt.

Hertha Hillfon ville helst behålla sina verk och har egentligen ända sedan 1950-talet byggt upp ett museum i sitt hem och i sin verkstad. Hon tyckte inte om utställningar eftersom hon då – inte minst av ekonomiska skäl – var tvungen att sälja sina verk och skiljas från sina kära "barn".

Till Auktionsverkets specialauktion som hölls i september 2014 fanns hela 255 objekt till försäljning. Den [vänförening](#) som bildats för att försöka rädda den unika konstnärsmiljön intakt med så många verk som möjligt ropade in över 60 av dessa tack vare en omfattande insamling bland allmänheten och några stora donationer. Tankarna om att kunna bevara ett kvinnligt konstnärshem, det skulle blivit det första i Sverige, i offentlig ägo kunde tyvärr inte infrias. Stockholms stad backade från att köpa in fastigheten som såldes till en privatperson. Vänföreningen har nu beviljats ett stöd från kommunen för att kunna driva verksamhet i ateljén, om förhandlingarna som pågår med fastighetsägaren förlöper väl. Förhoppningsvis kommer snart fler att kunna ta del av hennes verk under guidningar i den unika ateljémiljön.

Text: Ditte Nilsson

Bild från Hertha Hillfons ateljé: Anna Fredriksson

Citat hämtade från Liljevalchs utställningskatalog.